

Koncepty měření a řízení výkonnosti podniku a jejich využití v praxi

doc. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav financí a účetnictví

1. Co je cílem podnikání a jak hodnotit výkonnost podniku?

- podnik by svou činností měl **uspokojit všechny stakeholdery** – všechny „zúčastněné“ podniku (vlastníci a věřitelé, manažeri, zaměstnanci, dodavatelé, odběratelé, obec, stát aj.)
- všem těmto subjektům záleží na dlouhodobé existenci a dobré situaci daného podniku, **každý** z nich však **sleduje svoje zájmy**
- každý subjekt posuzuje svoji úspěšnost podle **zhodnocení své investice** a porovnává je s alternativními možnostmi, které mohl zvolit

- samotný podnikatel (**shareholder**) v podnikání realizuje svůj podnikatelský záměr za použití zdrojů (kapitálového trhu, trhu pracovních sil, surovin, atd.). Za tyto zdroje platí tržní cenu. To, co mu zůstane, představuje výnos jeho investice.
- vlastníci nesou největší riziko, požadují nejvyšší výnos (výnos by se měl minimálně rovnat výnosu alternativní (stejně rizikové) investice).
- pokud nejsou uspokojeni vlastníci a výnos je nižší – vlastníci z podnikání odcházejí a investují peníze jinde - tento odchod z podnikání se ale dotkne všech zúčastněných.

Základní finanční cíl podniku:

dlouhodobá maximalizace tržní hodnoty

Rozhodující dílčí cíle podniku:

- **trvalá finanční rovnováha**
- **trvalý dostatečně vysoký hospodářský výsledek,**
tj. schopnost podniku produkovat efekty pro
vlastníky v požadované výši

2. Hodnotové řízení podniku

- aktuálním tématem řady ekonomických studií
- předmětem zájmu a ověřování v podnikové praxi

„Hodnotu nazýváme jednou z nejlepších výkonnostních měřítek výkonu, protože ona jediná vyžaduje k měření kompletní informace. K pochopení tvorby hodnoty musí člověk použít dlouhodobé strategické hledisko, řídit všechny peněžní toky a pohyby v rozvaze, a musí vědět, jak porovnat peněžní toky z různých časových období s ohledem na riziko.“

[Ameels, Bruggeman, Scheipers]

Tvorbu hodnoty v dlouhodobém časovém horizontu
a hodnotovém vyjádření ukazuje:

čistá současná hodnota

Úspěšný podnik dosahuje kladné ČSH pro vlastníky

Kladné ČSH je možné dosáhnout při naplnění těchto předpokladů:

- bude **tvořena hodnota pro zákazníky** (tzn. produkce musí být účelná a pro zákazníka výhodná z hlediska relace užítka a ceny ve srovnání s konkurencí)
- **proces transformace vstupů na výstupy** bude maximálně **hospodárný**
- bude zachována **rovnováha zájmů stakeholderů**

3. Měření výkonnosti podniku

Platí: **co nelze měřit, nelze řídit**

(nelze vyhodnotit úroveň naplnění cíle)

Cíl podniku – vyjádřit v měřitelné podobě

Ukazatele měřící výkonnost podniku

Klasické versus moderní ukazatele

Dosavadní přístupy k měření výkonnosti:

- často se vychází pouze z maximalizace zisku
- firmy používají k vyjádření svých cílů *značné množství* (někdy vzájemně neslučitelných) *ukazatelů*

Modernější přístupy hodnotového řízení se snaží o propojení všech činností v podniku i lidí účastnících se podnikových procesů a to jedním zastřešujícím kritériem – dělat vše pro to, aby byla **zvýšena hodnota vložených prostředků vlastníky podniku.**

Válka ukazatelů?

Válka ukazatelů

2 skupiny ukazatelů

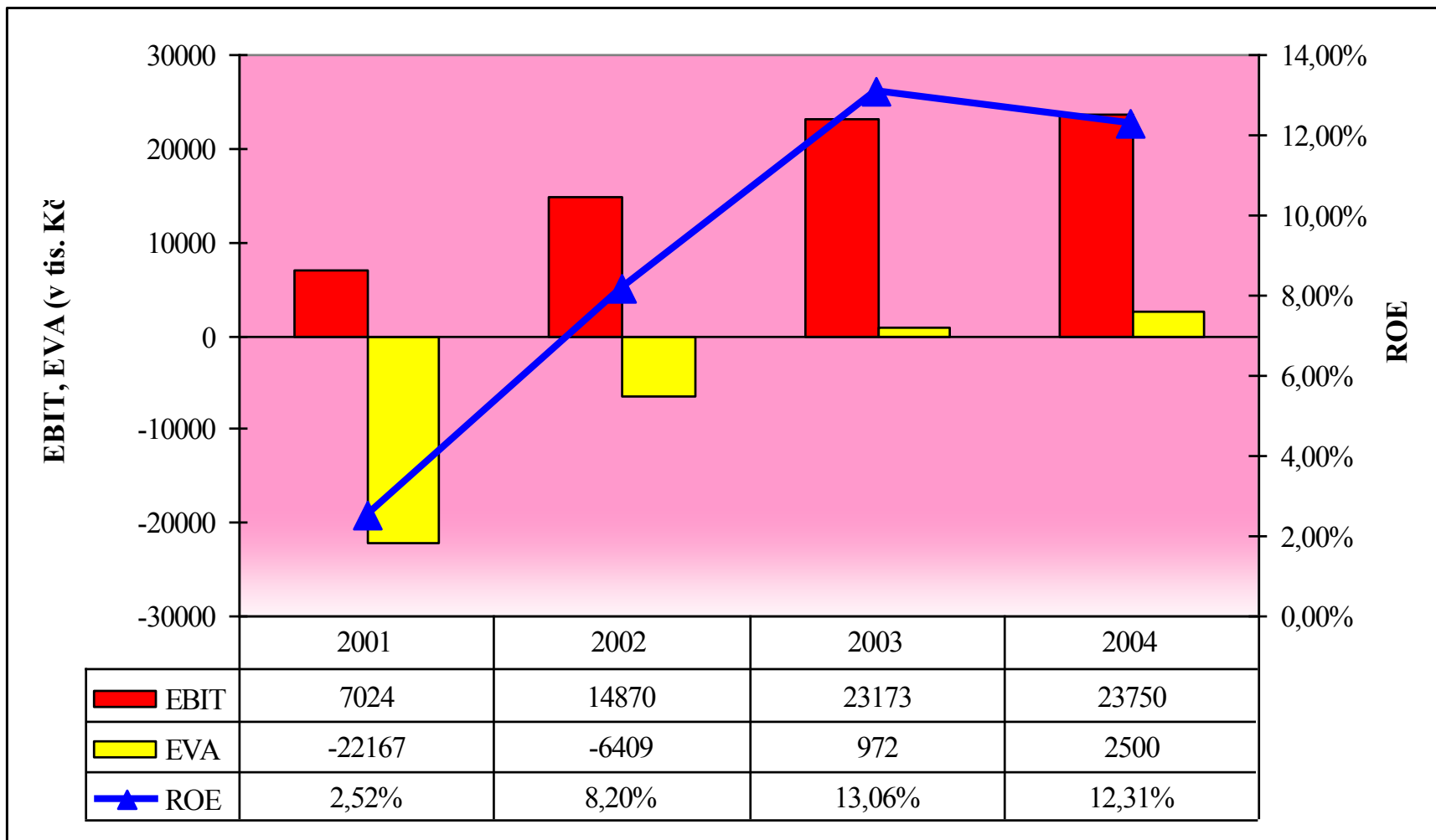
tzv. tradiční ukazatele

(ROI, ROA, ROE, EPS, P/E, ...)

X

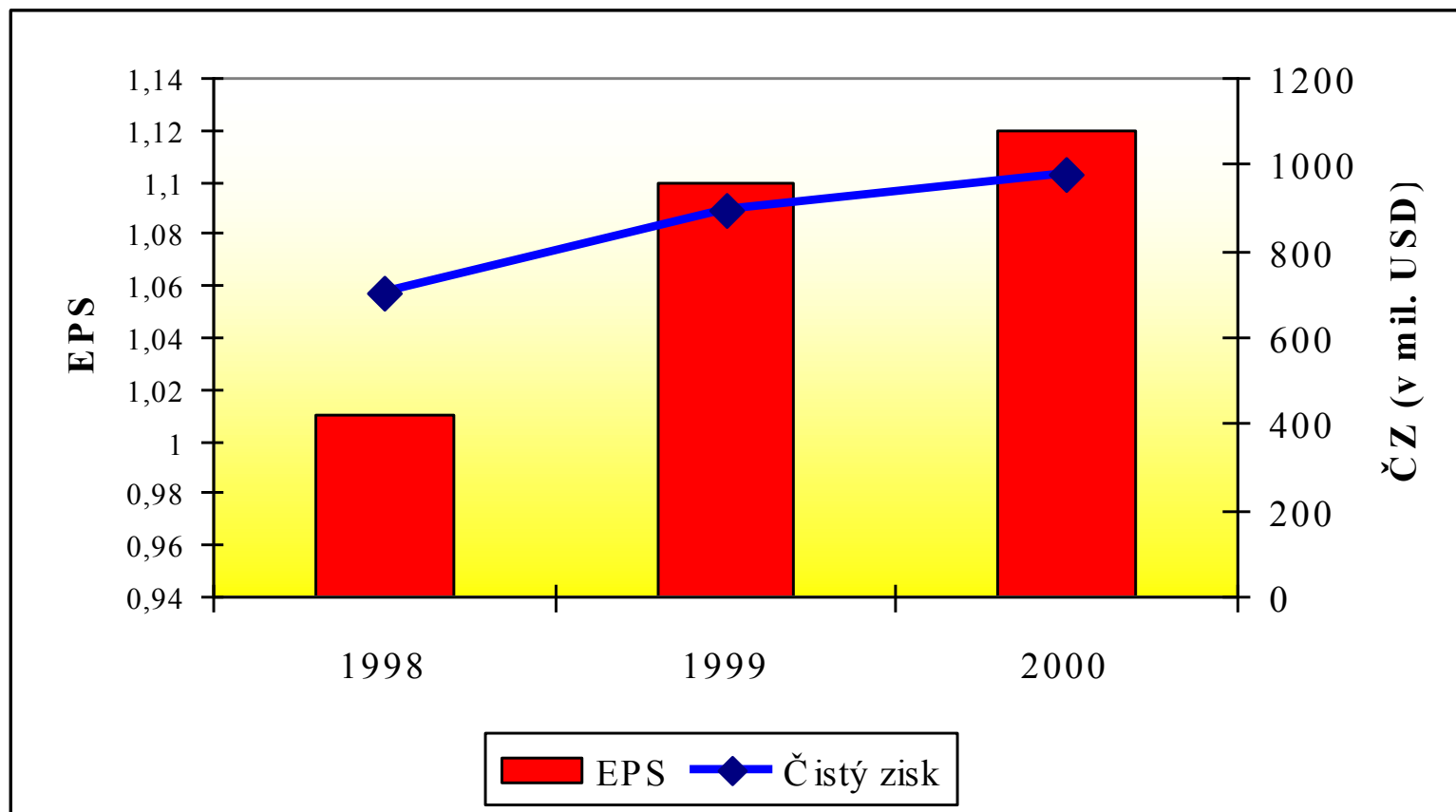
tzv. moderní ukazatele založené na hodnotovém řízení

(EVA, CFROI, Shareholder Value Added, ...)

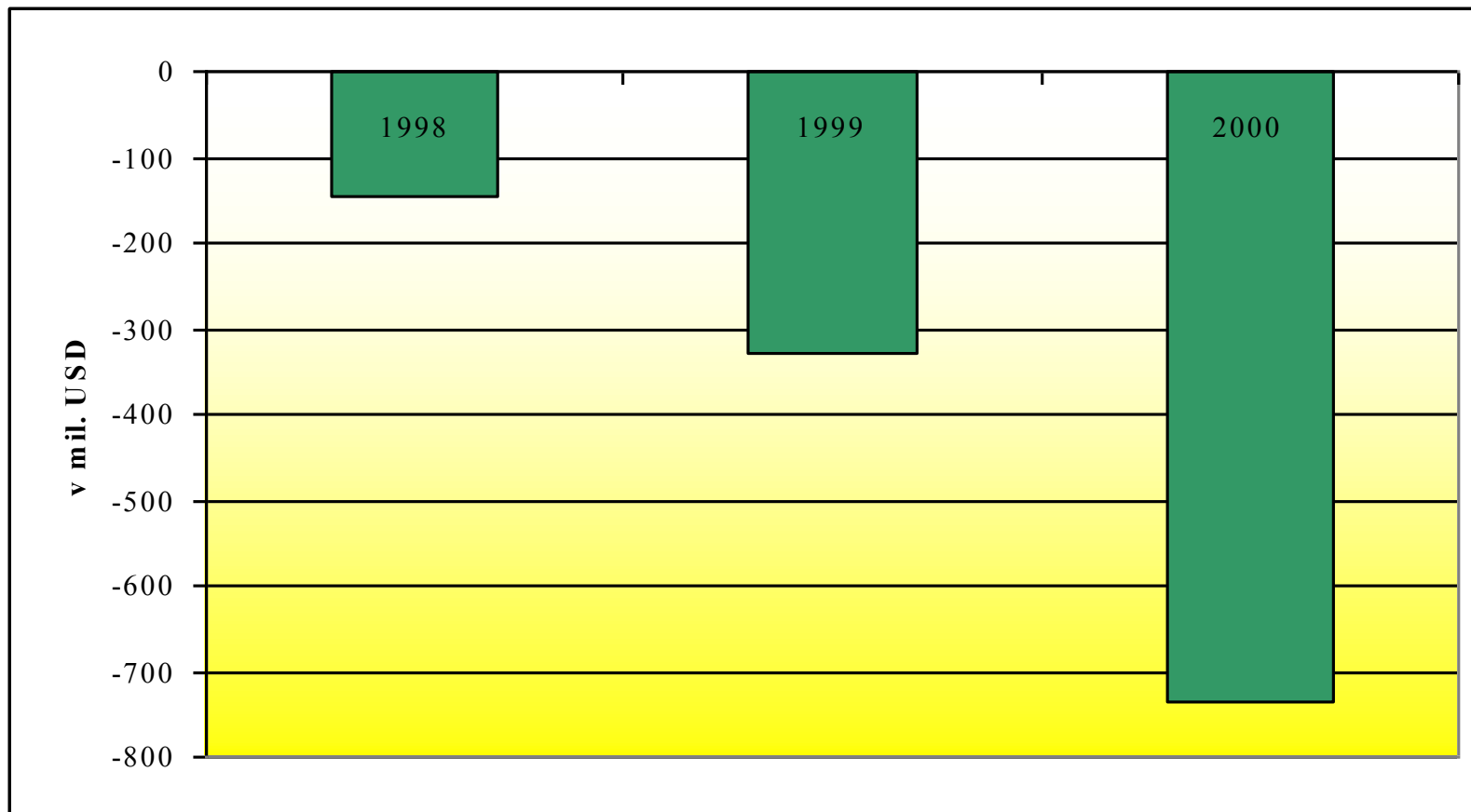

Vývoj ukazatelů výkonnosti u firmy XY (rozdílné hodnocení výkonnosti v r. 2004 podle klasických ukazatelů výkonnosti a EVA)

Hodnocení ENRONU s využitím klasického ukazatele zisku na akcii (EPS)

Hodnocení ENRONU s využitím ukazatele EVA

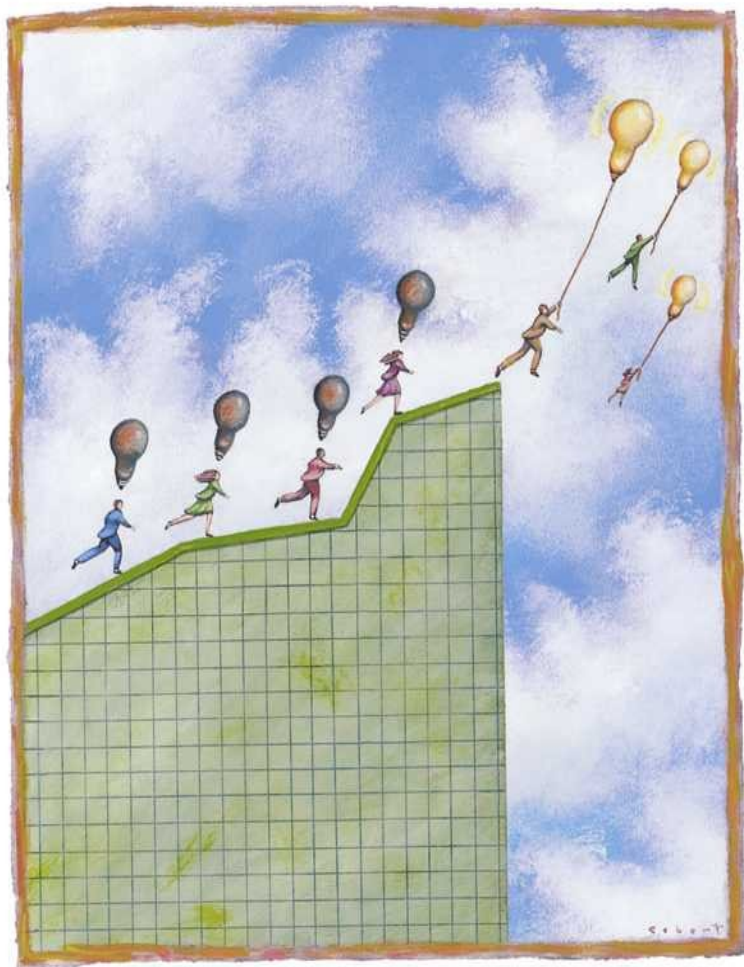
4. Ekonomická přidaná hodnota (Economic Value Added - EVA)

Podstata ukazatele:

Ukazatel EVA měří, jak společnost za dané období přispěla svými aktivitami ke **zvýšení** (kladná EVA) **či snížení hodnoty** (záporná EVA) **pro své vlastníky.**

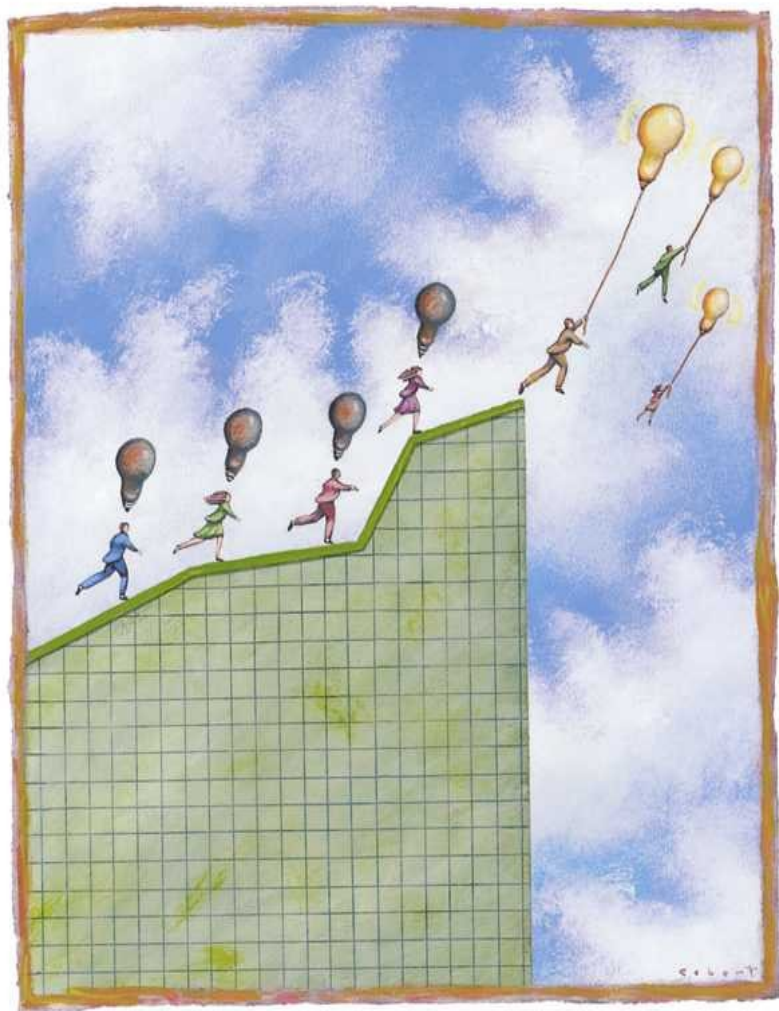
$$\text{EVA} = \text{zisk} - \text{náklady na kapitál}$$

Proč je ukazatel EVA tak populární?

- EVA představuje zastřešení pro ohodnocení všech činností a rozhodnutí firmy a to na základě jejich příspěvku k tvorbě hodnoty – tzn. EVA – **měřítko výkonnosti**
- Činnosti firmy lze efektivně řídit prostřednictvím EVA – **nástroj pro řízení firmy a přijímání rozhodnutí**
- Ukazatel EVA lze využít **k odměňování**

Proč je ukazatel EVA tak populární?

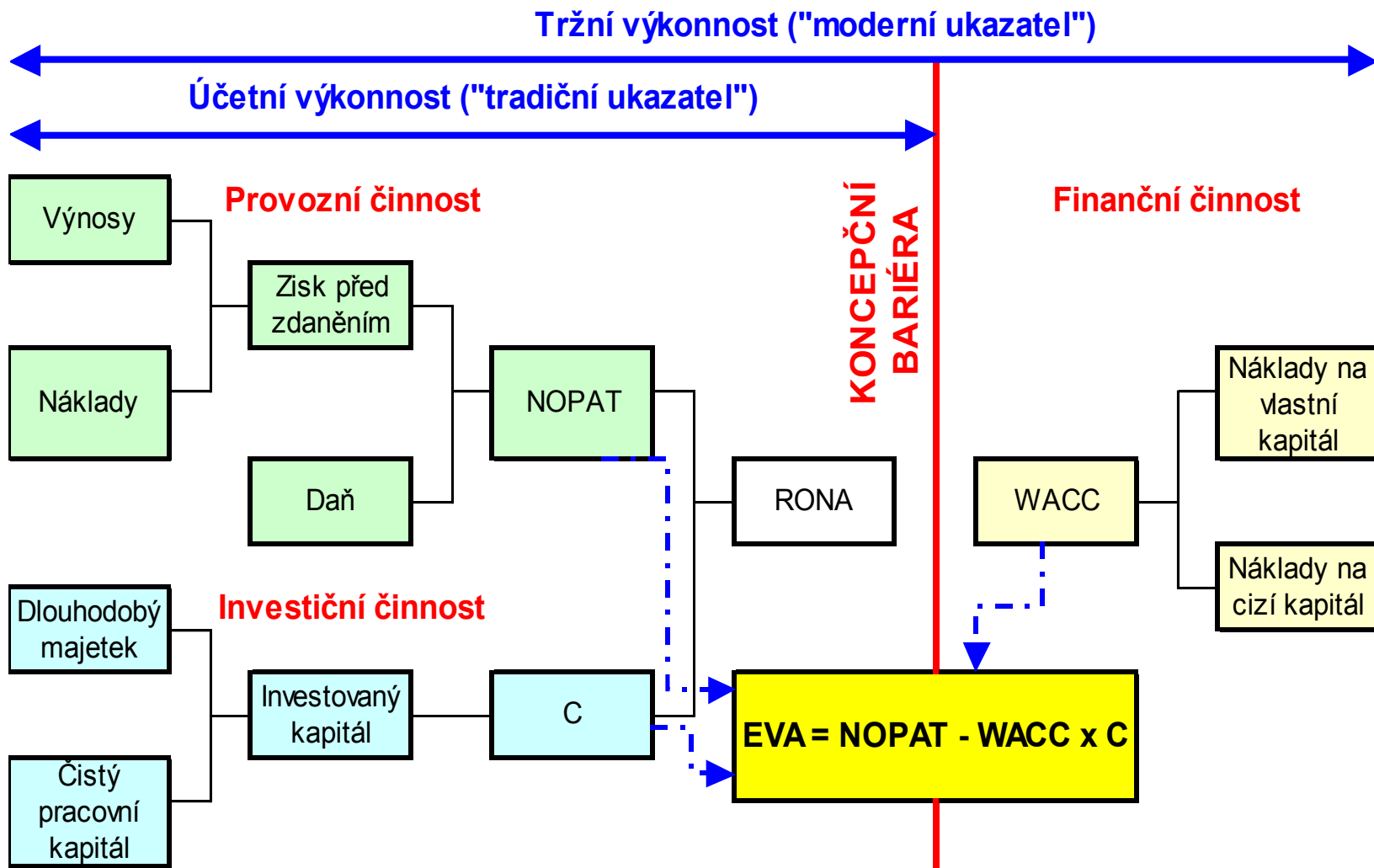

- ❶ Jednoduchou cestou ukazuje, kdy je podnik úspěšný.
- ❷ Obsahuje v sobě vyjádření všech cílů a úkolů finančního řízení firmy.
- ❸ Je nástrojem pro propojení strategického a operativního řízení firmy.

Možnosti využití ekonomické přidané hodnoty:

- ✓ **měření výkonnosti podniku**
- ✓ **koncept řízení**
- ✓ **identifikace faktorů jejího růstu a možnost
ovlivňování EVA**

Obrázek : Výpočet ukazatele ekonomické přidané hodnoty (EVA) a faktory, které hodnotu ukazatele ovlivňují

$$\text{EVA} = \text{zisk} - \text{náklady na kapitál}$$

Pokud analyzujeme způsob výpočtu ekonomické přidané hodnoty, vidíme *faktory*, které by mohly *pozitivně ovlivnit výkonnost podniku a růst jeho tržní hodnoty*:

- ✓ **výše operativního zisku a míra jeho zdanění**
- ✓ **výše a struktura použitého majetku a kapitálu**
- ✓ **výše nákladů na podnikový kapitál**

Možnosti, jak zvýšit EVA:

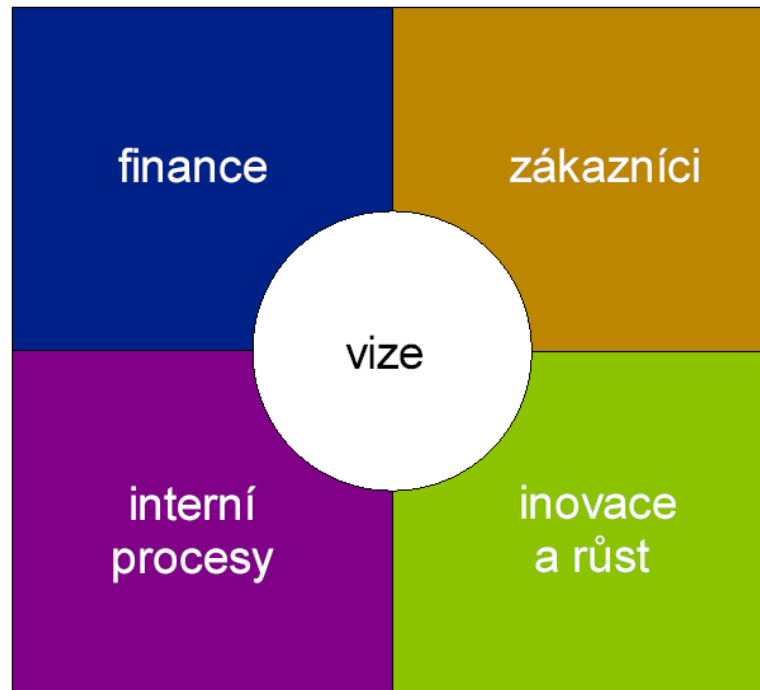
- **Zvýšit efektivnost hospodaření (snížit náklady)**, a tím zvýšit zisk.
- **Zvýšit tržby (růst firmy)**, ale investovat pouze tehdy, kdy nová investice vydělá více než jsou náklady na použitý kapitál.
- **Snížit kapitál (odprodat nepotřebný majetek)** z neefektivních činností firmy.
- **Řídit riziko (podnikatelské a finanční)**, a tím náklady na kapitál.

5. Model Balanced Scorecard (BSC)

Měří výkonnost podniku pomocí čtyř tzv. perspektiv (úhlů pohledu):

- *finanční*
- *zákaznické*
- *interních procesů uvnitř podniku*
- *„učení se a růstu“.*

Vedle finančních měřítek zvažuje i nefinanční měřítka výkonnosti.

Finanční perspektiva zachovává finanční měřítka důležitá při sumarizaci ekonomických výsledků.

Měřítka: např. EVA nebo ziskovost (např.ROE), růsty prodeje, tvorba cash flow.

Zákaznická oblast -pozornost zaměřena na zákazníka.

Měřítka: např. spokojenost a loajalitu zákazníků, ziskovost zákazníků, podíl na trzích, získávání nových zákazníků, udržení zákazníků, příp. další.

Oblast interních procesů - manažeři zjišťují kritické interní procesy ovlivňující konkurenceschopnost podniku (interní hodnotový řetězec, který sestává z inovačního, provozního a poprodejního procesu)

Měřítka: např. měření nákladů, kvality procesů a doby cyklu

Oblast učení se a růstu - zaměstnanci, informační systémy a podnikové procedury.

Měřítka: např. spokojenost a loajalita zaměstnanců, jejich výcvik a dovednost, schopnosti s pracovat s informačními systémy, včasná dostupnost informací zákazníkovi či v interních procesech

Ekonomická přidaná hodnota (EVA) se jeví jako velmi výhodný ukazatel finanční perspektivy u BSC:

- je možné ji využít (prostřednictvím generátorů hodnoty) na všech úrovních řízení napříč organizací
- jednotlivé generátory tvorby EVA lze ztotožnit s hybateli výkonnosti u dalších perspektiv
- má v sobě zakomponovanou úvahu o riziku
- současně vhodným nastavením systému odměňování lze tento ukazatel využít k motivaci zaměstnanců

Využití konceptu EVA v podmínkách české ekonomiky:

- ✓ koncept ekonomické přidané hodnoty je známý i u nás – zatím spíše v rovině teoretických znalostí akademické sféry a manažerů podniků.
- ✓ v praktické rovině je zatím spíše využíván jako součást finančních analýz (a to také zatím není pravidlem) než jako koncept řízení hodnoty podniku.
- ✓ nicméně v silném konkurenčním prostředí, kterému naše podniky jsou a budou vystaveny, nemají na výběr – jejich dlouhodobá existence je podmíněna vytvářením adekvátní hodnoty, a to přijetím způsobů řízení, které tento cíl podnikání respektují a zabudovávají jej do podnikových struktur.

6. Závěry

- ✓ výběr vhodného ukazatele pro měření výkonnosti podniku není jednoduchou záležitostí a patří v současnosti k nejvíce diskutovaným oblastem v podnikovém řízení.
- ✓ použití klasických ukazatelů ziskovosti může v některých případech selhávat. Klasické ukazatele posuzují výnosnost kapitálu, avšak bez ohledu na výši podstoupeného rizika.
- ✓ je proto nutné implementovat do praxe podniků vedle klasických ukazatelů i nové ukazatele výkonnosti, které lépe ukazují splnění základního cíle podnikání – zvyšování tržní hodnoty podniku (zhodnocení vlastnických podílů). Vhodnou alternativou je využití např. ukazatele ekonomické přidané hodnoty (EVA).
- ✓ vedle finančních ukazatelů výkonnosti je nutné zvažovat i nefinanční kritéria – vhodnou alternativou je využití modelu Balanced Scorecard

Je nutno si uvědomit, že:

Dosahování kladné ekonomické přidané hodnoty předpokládá, že podnik má konkurenční výhodu, která mu umožňuje dosahovat mimořádných (ekonomických) zisků.

To je však v případě, že je trh otevřený a není bráněno vstupu dalších konkurentů, pouze **dočasná výhoda.**

Děkuji za pozornost!